

VIH: QUÈ FAN les ADMINISTRACIONS?

PER JAVIER DOMÍNGUEZ

Des de l'inici de l'epidèmia als anys 80, el VIH/sida ha estat una de les principals preocupacions de salut pública a la nostra societat, tot i que, com a tal, no sempre ha estat suficientment present a l'agenda política i a les actuacions de les administracions, una queixa històrica de les entitats que treballen per eradicar la infecció.

Repassem breument algunes de les principals iniciatives al respecte de la Generalitat de Catalunya i del govern de l'Estat espanyol, i deixem que siguin els activistes, els principals especialistes en la matèria, els que les valorin.

L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ A CATALUNYA

SEGONS LA GENERALITAT Segons dades del Programa de Prevenció, Control i Atenció al VIH, les ITS i les Hepatitis Víriques, a Catalunya s'estima que aproximadament 33.600 persones viuen amb el VIH, la qual cosa representa una prevalença global en la població adulta del 0,46%. Segons la representació de la cascada de serveis de VIH, s'estima que el 71% de les persones que viuen amb el VIH havien rebut el diagnòstic de VIH. D'aquestes, el 77% estava en tractament antiretroviral, i d'aquestes, el 87% es mantenia en supressió viral.

Els diagnòstics de VIH notificats a Catalunya durant l'any 2016 va ser de 781, la qual cosa representa una taxa de 10,9 casos per cada 100.000 habitants, després de corregir pel retard de notificació. Tot i que la taxa de diagnòstics de

VIH globalment es manté estable els darrers 10 anys, sí que s'observa un increment dels diagnòstics de VIH en la població d'homes que tenen relacions sexuals amb homes (HSH) del 44%, i passa de 335 casos el 2007 a 484 casos el 2016, la qual cosa representa el 62% dels nous diagnòstics l'any 2016.

En l'anàlisi fins a finals del 2013, constaven 10.815 defuncions en el Registre de VIH i sida de Catalunya. Properament s'actualitzarà fins a 2017. El màxim nombre de defuncions es va produir l'any 1995, amb 1.193 morts. A partir d'aquell any, les morts van disminuir de manera molt important fins a l'any 1998 (descens del 70%), i des del 1999 el descens ha estat més lent. L'any 2008, el nombre de morts va ser un 28% inferior respecte al 2007.

Segons Joan Colom, Director del Programa de Prevenció, Control i Atenció al VIH, les ITS i les Hepatitis Víriques, en general es pot considerar que la situació epidemiològica i la seva evolució a Catalunya és "similar a la de la majoria de països europeus occidentals on l'epidèmia està concentrada en el col·lectiu HSH i, a més, coincideix amb un

augment rellevant de la resta d'ITS en aquest grup". A Catalunya, en qualsevol cas, i segons Colom, comptem amb uns bons sistemes d'informació que ens permeten, no només descriure les característiques de l'epidèmia sinó també donar resposta als indicadors que els ECDC demanen als països. En aquest sentit, afirma Colom, podem dir que "ens estem acostant als objectius del 90 90 90, especialment pel que fa al nombre de persones en tractament i a les que tenen la càrrega viral indetectable".

ACTUACIONS DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Per fer front a aquesta situació, la Generalitat de Catalunya ha dissenyat una resposta institucional multifactorial que té el suport i la participació activa de tots els agents implicats en l'abordatge d'aquesta infecció, està basada en l'evidència científica i és "consensuada, coherent i efectiva", en paraules de Joan Colom. A més, destaca que està inspirada en les recomanacions internacionals i alineada amb l'Acord Nacional per fer front a l'epidèmia del VIH a Catalunya i contra l'estigma relacio-

nat, aprovat pel Parlament de Catalunya l'any 2013, un pacte pioner a Europa promogut pel Comitè 1r de Desembre. Aquest acord afrontava per primera vegada la lluita contra la malaltia de manera multisectorial, coordinada i organitzada, fixant la promesa de vetllar per la sostenibilitat de les polítiques de prevenció i atenció, i aconseguint un compromís explícit, real i desvinculat de les decisions de caire polític o econòmic.

L'any 2017 es va crear, per Acord del Govern, el Programa de prevenció, control i atenció al VIH, les ITS i les hepatitis, integrat a la Secretaria de Salut Pública del Departament de Salut. La finalitat del Programa és establir un marc comú de cooperació i actuació entre les principals unitats directives, òrgans i entitats del Departament de Salut amb funcions en la prevenció, el control i l'atenció al VIH, les ITS i les HV. L'objectiu és planificar, impulsar, coordinar i avaluar les actuacions que es duen a terme a Catalunya amb l'objectiu de disminuir la incidència d'aquestes infeccions i millorar l'atenció a les persones afectades.

El Govern també va aprovar el tercer Pla d'acció enfront del VIH i altres ITS 2016-2020, que és el marc d'acció de les polítiques que en aquest àmbit es despleguen a Catalunya. Aquest Pla dona veu a les institucions, a la comunitat científica, al món local i al tercer sector. Té 16 objectius generals i 42 d'específics, i 146 actuacions fixades en quatre eixos fonamentals: millorar el monitoratge

Aprovació de l'Acord Nacional per fer front a l'epidèmia del VIH/Sida al Parlament de Catalunya, 2014.

i l'avaluació establint innovacions en la recerca, reduir la incidència i el retard del diagnòstic del VIH i altres ITS, i millorar l'atenció integral i la qualitat de vida de les persones que viuen amb aquestes infeccions i promoure una resposta social constructiva.

El Pla, "sostenible, dinàmic i viable des del consens" segons Colom, també inclou un d'específic per a la prevenció del VIH i altres ITS entre els homes que tenen relacions sexuals amb altres homes. Preveu intervencions que van des de la vigilància epidemiològica fins a l'atenció sanitària i social, passant per la prevenció i el diagnòstic precoç dirigides a aquest col·lectiu clau. És

en aquest context que s'han incrementat els centres de detecció i s'està treballant per a la incorporació de noves estratègies per a la prevenció.

En relació amb la PrEP (profilaxi postexposició), Catalunya participa en el *Programa PrEP-Ara: Estudi pilot d'implementació de PrEP a Catalunya amb l'anàlisi de costos associat (PERIS)*; en l'*Estudio sobre evaluación de la factibilidad de la implementación de la PrEP, como estrategia de prevención de la infección por el VIH en la población de alto riesgo en el Sistema Nacional de Salud*, i en l'assaig clínic internacional *DISCOVER*. Actualment, unes 750 persones participen en aquests estudis, a Catalunya.

ACTUACIONS DEL GOVERN DE L'ESTAT ESPANYOL

El Plan Nacional sobre el SIDA es va llançar el 1987, en època del govern de Felipe González, després de la creació de la Comissió Nacional de Coordinació i Seguiment de Programes de Prevenció de la Sida, i el seu objectiu era habilitar mitjans per a l'adopció de mesures de control d'aquesta malaltia. La tasca es distribuïa en les àrees d'epidemiologia, prevenció, assistència, investigació i relacions internacionals. El govern central compartia la responsabilitat del seu desenvolupament amb els

governos autonòmics establint un marc de col·laboració, i el Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat s'encarregava de la coordinació nacional de programes, lleis de bases i reglaments, relacions exteriors i internacionals, farmàcia i recerca relacionats amb la Comissió.

Parlem del Plan Nacional sobre el SIDA en passat perquè fa anys que entitats i partits de l'oposició denuncien el seu desmantellament a causa de les retallades pressupostàries en Sanitat, fet que també ha provocat que s'hagi quedat antiquat.

Entitats i partits de l'oposició denuncien el desmantellament del El Plan Nacional sobre la SIDA a causa de les retallades pressupostàries.

CRÍTQUES DES DE L'ACTIVISME DEL VIH

Les crítiques des de l'associacionisme a les polítiques públiques en aquest àmbit són generalitzades. Donem veu als principals activistes de la lluita contra l'epidèmia perquè valorin amb concreció els encerts i errors en l'actuació davant del VIH/sida de les administracions.

Alberto Capitán, Comitè 1r de desembre

“ La Generalitat de Catalunya va ser pionera en l'adopció de plans específics d'actuació per fer front al VIH. Amb el pas del temps, aquests plans específics han anat perdent pes específic, s'ha deixat de considerar com una excepcionalitat. Aquestes decisions polítiques tenen conseqüències en els recursos destinats a campanyes de sensibilització i de prevenció. A nivell estatal ha succeït una cosa semblant, on es va posar en dubte la continuïtat del

Plan Nacional del Sida del Ministeri de Sanidad i se li van retirar recursos, no s'ha donat suport a l'especialitat de malalties infeccioses dins de medicina... Són alguns dels exemples de com les polítiques relacionades específicament amb el VIH han anat perdent pes i interès. Aquesta pèrdua d'interès contrasta amb les dades de noves infeccions detectades que es mantenen estables cada any i ens ratifiquen en les primeres posicions europees.”

Ferran Pujol, BCN Checkpoint

“ Valoro molt negativament l'actuació de les administracions. Amb això sóc molt rotund! De fet ni tant sols tinc clar si n'hi ha, de polítiques. Existeix una clara deixadesa per part de les administracions des de fa molts anys i ara en paguem les conseqüències. D'una banda, el Plan Nacional del Sida del Ministeri està pràcticament desmantellat des de la tornada al govern del Partit Popular. A Catalunya, els esforços públics que es dediquen a prevenir el VIH, a més d'escassos, segueixen sense estar ben enfocats. Després de molts anys encara estem a l'espera d'un pla d'acció ben orientat i efectiu i que, sobretot, prioritzi d'una vegada el nostre col·lectiu. El pla que tenim ara és molt poc concret pel que fa a objectius, una mena de missal que justifica i perpetua les mateixes accions que es venen duent a terme gairebé des dels inicis de l'epidèmia, sense que puguin demostrar el seu impacte.”

Joaquim Roqueta, Gais Positius

“ Les entitats comunitàries hem estat pioneres en donar resposta al VIH i la sida des del començament. Al principi de l'epidèmia, nosaltres vam començar a repartir preservatius als bars i discoteques gais quan no ho feia ningú, i al març de 2014 es va produir un pacte històric i pioner a tot Europa: el Parlament

aprojava l'Acord Nacional per fer front a l'epidèmia del VIH a Catalunya i en contra de l'estigma relacionat, liderat pel Comitè Primer de Desembre, la plataforma d'ONG-SIDA de Catalunya. Malgrat això, hem seguit denunciant l'absència d'un Pla de Treball i estudi del VIH de la comissió de Salut del Parlament de Catalunya i una lenta i atropellada reacció per establir un pacte social contra la discriminació de les persones que viuen amb VIH. Pel que fa al Govern d'Espanya, el que podem constatar és una deixadesa absoluta, amb el desmantellament del Plan Nacional sobre el Sida.”

Sebastian Meyer, STOP SIDA

“ Hi ha una acció insuficient dels governs, manca de voluntat de revertir les retallades i d'implementar totes les estratègies disponibles per a l'abordatge de les ITS, VIH i la sida. Estem en un escenari en el qual no es reconeix l'experiència i l'expertesa del tercer sector LGTB en la resposta a les necessitats de la seva comunitat pel que fa a la salut sexual, no estem inclosos en la creació de plans estratègics des de les primeres fases. Tot just tenen en compte que la LGTBfòbia se suma a altres discriminacions (com ara el fet de tenir VIH), multiplicant la vulnerabilitat de les persones i dificultant la seva cura. No hi ha una educació sexual reglada que inclogui la diversitat afectiva, sexual, de gènere i familiar. Cal abordar els factors de vulnerabilitat de la comunitat LGTB en la cura de la seva salut sexual, i de realitzar intervencions adaptades i específiques que els incloguin, com és el cas del consum de drogues/substàncies durant les relacions sexuals en la comunitat LGTB. No s'impliquen prou en promoure els drets i l'empoderament de les persones i de la comunitat LGTB, així com el seu benestar integral.”

TÍTOL: "Cap de Pury"
 APOCANT: Casal Lambda
 KRIEGER: Susanna Communication
 DIRECTOR: Jürgen Krieger
 REDACCIÓ I DIRECTOR D'ART: Alex Krieger Ollé
 DISENYADOR: Josep Inarrea
 FOTOGRAFIA: Krieger i Susanna
 MONTATGE: Cella Suarez
 MONTA: Marc Gay Bantol